

EUROPOS SAJUNGOS
VYRIAUSIASIS ĮGALIOJINIS
UŽSIENIO REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Briuselis, 2013 04 30
JOIN(2013) 9 final

BENDRA ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Ypatingasis Administracinis Regionas Makao. 2012 metinė ataskaita

BENDRA ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Ypatingasis Administracinis Regionas Makao. 2012 metinė ataskaita

ĮVADAS

Nuo tada, kai prieš 13 metų Ypatingasis Administracinis Regionas (YAR) Makao buvo perduotas žemyninei Kinijai, Europos Sąjunga ir valstybės narės atidžiai stebi šio regiono, valdomo pagal principą „viena šalis – dvi sistemos“, politinę ir ekonominę raidą. Metinė Makao raidos ataskaita skelbiama vykdant 1999 m. įsipareigojimą Europos Parlamentui. Tai 11-oji tokia ataskaita. Joje aptariama 2012 m. raida.

Europos Sąjungos santykiai su YAR Makao grindžiami vienodomis vertybėmis, Europos paveldu ir bendrais interesais ekonomikos, aplinkos, švietimo bei kultūros srityse. 2012 m. dvišaliai santykiai toliau plėtoti pagal Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimą. 1992 m. pasirašytas susitarimas įsigaliojo 1993 m. sausio 1 d.

ES pripažįsta, kad 2012 m. principu „viena šalis – dvi sistemos“ grindžiama politika buvo įgyvendinama tinkamai, laikantis YAR Makao Konstitucijos. Buvo gerbiamos Makao piliečių pagrindinės teisės ir laisvės. Ekonominė politika ir toliau vykdyta vadovaujantis rinkos bei teisinės valstybės principais. Pirmenybė ir toliau teikta skaidrumui bei geram valdymui – šiose srityse padaryta tam tikra pažanga. Makao politinio valdymo sistema tapo demokratiškesnė. ES tikisi, kad šioje srityje bus padaryta daugiau pažangos ir kad galiausiai bus rengiami visuotiniai tiek vyriausybės vadovo, tiek parlamento narių rinkimai.

POLITINĖ RAIDA

2012 m. buvo tretieji YAR Makao vyriausybės vadovo Chui Sai On darbo metai. Lapkričio 15 d. metinėje politinėje kalboje jis pareiškė, kad 2012-aisiais Makao vyriausybei pavyko išlaikyti stabilų ekonomikos augimą ir užtikrinti reikiamą ekonomikos įvairovę, siekiant tapti pasauliniu turizmo ir laisvalaikio centru. Vyriausybė ir toliau laikėsi politinio principo „pirmenybė – žmonėms“ ir įsipareigojo užtikrinti, kad visų visuomenės sluoksnių atstovai galėtų dalytis ekonominės plėtros vaisiais ir geriau gyventų. Vyriausybės vadovas pažadėjo išnaudoti visus Makao privalumus, kad paspartintų tinkamą ekonomikos įvairinimą.

Po viešų konsultacijų, kurių rezultatus patvirtino Nacionalinio liaudies kongreso nuolatinis komitetas ir parlamentas, buvo iš dalies pakeistos Konstitucijos II priedo nuostatos dėl vyriausybės vadovo rinkimo metodo ir YAR Makao parlamento sudarymo. Parlamento narių skaičius padidintas nuo 29 iki 33: numatytos dvi naujos vietos kandidatams iš geografinių rinkimų apygardų ir dvi naujos vietos tiesiogiai renkamiems kandidatams iš funkcinių rinkimų apygardų. Pakeitimas įsigalios per 2013 m. rugsėjo mėn. vyksiančius parlamento rinkimus. Be to, nuo 300 iki 400 padidintas vyriausybės vadovą renkančio komiteto narių skaičius, kuris bus 2014 m. vyksiančių vyriausybės vadovo rinkimų pagrindas. Apskritai tai – mažas, bet sėkmingas žingsnis stiprinant demokratinį YAR Makao valdymo pagrindą.

Saviraiškos laisvė Makao dažniausiai gerbiama. Rašytinėje ir elektroninėje žiniasklaidoje išreiškiamos įvairios nuomonės. Vis dėlto vis dažniau susidaro įspūdis, kad žiniasklaida

atlieka savikontrolę. Yra informacijos, kad sprendimai dėl žurnalistų įdarbinimo priimami atsižvelgiant į (tariamus) vyriausybės interesus, nes Makao žiniasklaida smarkiai priklauso nuo vyriausybės subsidijų. Susirinkimų teisė numatyta, tačiau yra informacijos, kad teisėsaugos įstaigos ją pernelyg suvaržo. Religijos bei įsitikinimų laisvė Makao gerbiama ir saugoma, laikantis Konstitucijos. Informacijos, kad būtų piktnaudžiaujama ar diskriminuojama dėl religijos, tikėjimo ar išpažinimo, nėra. Vyriausybė pripažino, kad aštrėja prekybos žmonėmis problema, ir siekė ją spręsti kartu su tarptautiniais partneriais, įskaitant ES.

Kaip rodo keli didelio atgarsio susilaukę korupcijos atvejai, reikėjo ir toliau didinti skaidrumą bei gerinti valdymą. 2012-aisiais YAR Makao pirmąkart nebuvo *Transparency International* (TI) skelbiamame korupcijos suvokimo indekse. Tai lėmė su Makao nesusiję vidiniai metodologijos pakeitimai. 2011 m. TI indekse Makao skirta 5,1 taško iš 10 (10 taškų skiriama už didžiausią skaidrumą). 2012 m. Kovos su korupcija komisija pranešė, kad iš 2011 m. nagrinėtų 804 atvejų su baudžiamaisiais nusikaltimais buvo susiję 350 – daug mažiau nei 2009 m., kai baudžiamosios bylos buvo iškeltos 768 atvejais. Tai rodo, kad skaidrumas Makao nuolat didėja. Parlamentas svarstė vyriausybės pasiūlymą dėl Turto ir interesų deklaravimo įstatymo. Pagal jį visų trijų valdžių vadovaujantis personalas turi atskleisti informaciją apie visą vietoje ir užsienyje turimą turtą. Įstatymas priimtas 2013 m. sausio 4 d.

EKONOMINĖ RAIDA

2012 m. Makao ekonomikos augimas akivaizdžiai sulėtėjo: realusis BVP padidėjo 9,9 %¹ (2011 m. BVP staigiai padidėjo 21,9 %). Tai lėmė mažesnis lošimo paslaugų eksporto augimas, kuklesnės turistų išlaidos ir palyginti silpnas Kinijos ekonomikos augimas. Iš viso 2012 m. Makao apsilankė 28 mln. turistų, t. y. šiek tiek (0,3 %) daugiau nei 2011 m. 60 % turistų sudarė turistai iš žemyninės Kinijos. Fizinė asmenų vartojimo išlaidų ir investicijų lygis buvo gana geras. 2012 m. infliacinis spaudimas siekė 6,1 %. Nepaisant lėtesnio augimo, 2012 m. Makao kazino rinka tebebuvo didžiausia pasaulyje (tokia yra nuo 2006 m.). Metinės lošimo pajamos padidėjo 13,5 % ir pasiekė rekordinę 304 mlrd. pataku² (29,6 mlrd. EUR) sumą.

2012 m. Makao su 611 930 patakų (59 635 EUR³) BVP vienam gyventojui pateko į pasaulio dešimtuką. Paskutinį 2012 m. ketvirtį bendros medianinės mėnesio pajamos siekė 12 000 patakų (apie 1 169 EUR). Daugeliui Makao piliečių sunku rasti būstą už prieinamą kainą, ypač keblį senimo padėtis. Lapkričio mėn. pasakytoje politinėje kalboje vyriausybės vadovas pranešė, kad, siekiant pagerinti žmonių gyvenimo sąlygas, toliau bus taikoma 2008 m. pradėta priemonių grynaisiais pinigais sistema: visiems nuolatiniams gyventojams bus skiriama didesnė – 8 000 patakų (780 EUR) – išmoka, taip pat padidės išlaidos socialinėms, švietimo ir medicininėms reikmėms. Tarp pagalbos priemonių – 600 patakų (58 EUR) čekis gydymo išlaidoms, pajamų mokesčio nuo darbo užmokesčio sumažinimas 30 %, mokesčių atskaita, žyminio mokesčio panaikinimas, subsidijos ir mėnesinė pensija pagyvenusiems asmenims, švietimo srities subsidijos, išmokos elektros išlaidoms, parama mažas pajamas gaunančioms šeimoms ir centrinių taupomųjų sąskaitų finansavimas. Siekiant sukurti veiksmingesnę medicinos sistemą ir pirminės sveikatos priežiūros tinklą, 10 mlrd. patakų

¹ Šaltinis: Jeigu nenurodyta kitaip, visi ekonominiai duomenys yra YAR Makao vyriausybės Statistikos ir gyventojų surašymo tarnybos paskelbti oficialūs duomenys.

² Šaltinis: YAR Makao vyriausybės Lošimo inspekcijos ir koordinavimo tarnyba.

³ 2012 m. vidutinis eurų keitimo į patakus kursas buvo 10,2612.

(970 EUR) skirta sveikatos priežiūrai finansuoti, kad iki 2020 m. visiems gyventojams būtų teikiamos nemokamos sveikatos priežiūros ir gydytojų specialistų paslaugos.

Lošimas, kaip ekonomikos ramstis, tapo kaip niekad svarbus Makao: šiame sektoriuje sukurta per 40 % BVP, o prieš dešimtmetį būdavo sukuriama mažiau nei 30 %. Lošimo siaurąją prasme sektoriuje dirbo 23 %⁴ visos Makao darbo jėgos. Jei būtų įtraukti susiję sektoriai, pavyzdžiui, turizmo paslaugos, mažmeninė prekyba arba su lošimu susijusi statyba, šis skaičius viršytų 70 %. 2012 m. lošimo mokestis sudarė 83 %⁵ mokesčių pajamų.

Ekonomikos įvairinimas kituose sektoriuose tebėra aiškus Makao vyriausybės tikslas. Vyriausybė ėmėsi tam tikrų priemonių su lošimu nesusijusiai ekonominei veiklai, pavyzdžiui, susitikimų, paskatų, susirinkimų ir parodų sektoriuje, taip pat kultūros ir kūrybos pramonėje, plėtoti. Tačiau dėl infrastruktūros kamščių, pagalbinių įmonių grupių nebuvimo ir žmogiškųjų išteklių trūkumo padaryta tik menka pažanga įvairinimo srityje. Pastarasis veiksnys lėmė didžiausią problemą, nes lošimo ir susiję sektoriai ir toliau pritraukė daugiau darbo jėgos nei kiti sektoriai. Paskutinį 2012 m. ketvirtį nedarbo lygis sumažėjo iki 1,9 % ir buvo žemiausias per pastarąjį dešimtmetį.

Kad pažabotų spartų kazino pramonės augimą, YAR vyriausybė ir toliau taikė įvairias kontrolės priemones, pavyzdžiui, nustatydama iki 2013 m. 5 500 lošimo stalų ribą ir 3 % apribodama vidutinį metinį padidėjimą per ateinančius dešimt metų. 2012 m. pabaigoje veikė 5 485 lošimo stalai. Siekiant užkirsti kelią jaunimui įsitraukti į lošimą, nuo 2012 m. lapkričio mėn. minimalus amžius norint patekti į kazino padidintas nuo 18 iki 21 metų.

Siekdamas pašalinti infrastruktūros kamščius ir užtikrinti tvaresnę ekonomiką, Makao su Centrine vyriausybe sudarė žemės sklypo, kuriame bus kuriama speciali ekonomikos zona, nuomos Hengčino saloje, kaimyninėje Džuhajaus (žemyninė Kinija) savivaldybėje, sutartį. Užuoat šioje zonoje stačiusi kazino, Makao vyriausybė nusprendė plėtoti su lošimu nesusijusius sektorius, įskaitant technologijų paslaugas ir kūrybos pramonę. Be to, 2013 m. šioje zonoje bus pastatytas naujas Makao universiteto miestas. Ši Makao nuomojama universiteto teritorija priklausys Makao jurisdikcijai iki 2049 m.

Spalio 12 d. Makao parlamentas patvirtino priemones spekuliaciniam nekilnojamojo turto rinkoje pažaboti. Nuspręsta, kad 2011 m. birželio mėn. įvestas specialus žyminis mokestis, kuriuo apmokestinti gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto sandoriai, bus taikomas ir parduotuvėms, biurams bei automobilių stovėjimo aikštelėms. Pastaruoju metu spekuliantai nusitaikė į automobilių stovėjimo aikšteles, nes rinką pasiekė spekuliacinis kapitalas – iš dalies dėl JAV finansų rinkose sumažėjusios įtampos. Nustatyta specialaus žyminio mokesčio norma: pirmaisiais metais 20 %, antraisiais – 10 %. Papildoma 10 % norma taikoma įmonėms ir užsienio pirkėjams.

2012 m. liepos 2 d. pasirašytas Kinijos ir Makao glaudesnės ekonominės partnerystės susitarimo (GEPS) 9-asis priedas. 2013 m. sausio 1 d. įsigaliojo 48 naujos paslaugų liberalizavimo priemonės. Iš šiuo metu žemyninėje Kinijoje veikiančių 160 paslaugų sektorių 149 atverti Makao įsisteigusiems paslaugų teikėjams. 2006 m. pagal II priedą buvo visiškai liberalizuota prekyba prekėmis. Paskutiniame papildyme daugiausia siekta palengvinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą koncesijų Hengčine veikiančioms Makao įmonėms srityje.

⁴ Šaltinis: YAR Makao vyriausybės Statistikos ir gyventojų surašymo tarnybos atliktas 2012 m. paskutinio ketvirčio užimtumo tyrimas.

⁵ Šaltinis: YAR Makao vyriausybės Finansinių paslaugų tarnyba. 2012 m. duomenys apima tik laikotarpį nuo sausio iki lapkričio mėn.

Europos įmonės ir toliau su susidomėjimu stebi pokyčius, susijusius su GEPS ir Hengčino specialiąja ekonomine zona, nes šios iniciatyvos suteikia įmonėms investavimo žemyninėje Kinijoje galimybių.

Makao ne tik didino ekonominę integraciją su Perlo upės deltos regionu, bet ir toliau siekė sustiprinti savo, kaip tarpininko tarp žemyninės Kinijos ir portugališkai kalbančių šalių, poziciją ekonomikos ir prekybos bendradarbiavimo forume. Centrinė vyriausybė įsipareigojo remti Makao siekį tapti tarptautiniu turizmo ir laisvalaikio centru ir Kinijos bei portugališkai kalbančių šalių verslo ir prekybos platforma.

ES IR MAKAO BENDRADARBIAVIMAS

Ryškiausias ES ir Makao bendradarbiavimo įvykis buvo 2012 m. sausio 10 d. Makao vyriausybės vadovo Chui Sai On vizitas ES, kurio metu jį priėmė Pirmininkas J. M. Barroso. 2012 m. taip pat paminėtos 20-osios Europos ekonominės bendrijos ir Makao prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo pasirašymo metinės.

2012 m. nuolat augo ES ir Makao dvišalė prekyba. Sutvirtėjus Makao ekonomikai ir padidėjus importo paklausai, per pirmuosius devynis mėnesius ES eksportas į Makao padidėjo 17 % ir pasiekė 282 mln. EUR sumą⁶. Auga ir ES prabangos prekių, gastronomijos produktų, vyno ir transporto priemonių importas. Taip yra todėl, kad kazino valdančios įstaigos plėtoja pajamų duodančią veiklą, nesusijusią su lošimu, pavyzdžiui, prabangos prekių pardavimą. Po 2009 m. pasiektas rekordinis ES prekybos su Makao perteklius (per pirmuosius devynis mėnesius – 192 mln. EUR). 2012 m. ES, iš kurios importas sudarė 23 %⁷ viso importo, tapo antru pagal dydį po Kinijos importo šaltiniu.

Abiejų šalių pagrindinis tikslas ir toliau buvo glaudžiau bendradarbiauti, be kita ko, naujose bendro intereso srityse, kaip antai kultūros ir aplinkos apsaugos. Tai patvirtinta per 2012 m. gruodžio 4 d. Briuselyje surengtame metiniame ES ir Makao jungtinio komiteto posėdyje įvykusias konstruktyvias diskusijas.

Jungtinio komiteto posėdyje abi pusės apžvelgė naujausią jų santykių, be kita ko, prekybos ir investicijų srityje, raidą. Abi pusės apžvelgė bendradarbiavimo veiklą, įskaitant veiklą, vykdomą pagal teisinio bendradarbiavimo ir vertėjų žodžių mokymo programas, taip pat veiklą, kuri Makao vykdoma pagal Honkongui ir Makao skirtą ES verslo informavimo programą (ESVIP). Jos taip pat aptarė bendradarbiavimą mokesčių klausimais ir pasidalijo nuomonėmis apie galimybes bendradarbiauti taupymo pajamų apmokestinimo srityje, atsižvelgiant į naujausią tarptautinę mokesčių institucijų keitimosi informaciją raidą ir į tai, kad būtina sudaryti vienodas sąlygas tarptautiniu mastu.

2011 m. įvykusio Jungtinio komiteto posėdžio proga buvo parafuotas Makao ir Europos Sąjungos horizontalusis susitarimas dėl tam tikrų oro susisiekimo paslaugų aspektų. Tekstą išvertus į kinų ir portugalų kalbas, oficialaus pasirašymo procedūra vyko pagal planą.

Toliau pagal ESVIP buvo vykdoma bendrai Europos Komisijos finansuojama ir Europos prekybos rūmų Honkonge administruojama veikla. Taikant ESVIP, pavyko sustiprinti ES ir Makao įmonių tarpusavio ryšius. 2012 m. pagal programą surengta renginių, skirtų intelektualinės nuosavybės apsaugai, GEPS ir ES prekybiniams santykiams su didžiąja Kinija,

⁶ Šaltinis: Eurostatas.

⁷ Šaltinis: YAR Makao vyriausybės Statistikos ir gyventojų surašymo tarnyba.

įskaitant Makao. Tai taip pat ES paskatino dalyvauti dviejuose svarbiausiuose metiniuose Makao renginiuose – Makao investicijų forume ir Makao tarptautiniame bendradarbiavimo aplinkos srityje forume bei parodoje. Dalyvaudama kartu su valstybėmis narėmis ir Europos įmonėmis, kurios abiejuose renginiuose turėjo bendrą ES standą, ES užsitikrino, kad būtų plačiai žinoma apie jos produkciją. Be to, tai buvo gera proga Makao įmonėms užmegzti ryšius su lankytojais iš žemyninės Kinijos ir galimybė pristatyti ES įmones. ESVIP baigta vykdyti 2012 m. lapkričio mėn. Ją pakeisianti programa bus paskelbta 2013 m.

2012 m. rugsėjo 1 d. pradėta vykdyti Makao ES akademinų studijų programa. Ją vykdo konsorciumas, kurį sudaro Makao universitetas, Makao Europos studijų institutas ir ES partneriai. Programos tikslas – remti universitetinius tyrimus, plėtoti informacijos sklaidą vietoje siekiant labiau informuoti apie ES ir stiprinti akademinį bendradarbiavimą su ES aukštosiomis mokyklomis.

ES ir Makao atnaujino bendradarbiavimą dvikalbių kinų ir portugalų kalbų vertėjų žodžiu mokymo srityje. 2012 m. lapkričio 21 d. ES bendros vertimo žodžiu ir konferencijų tarnybos generalinis direktorius ir Makao administracijos ir teisingumo sekretorius šiuo tikslu pasirašė susitarimo memorandumą, kuriuo siekiama parengti daugiau kvalifikuotų vertėjų žodžiu, kad būtų patenkinti Makao dvikalbės (kinų ir portugalų) administracijos poreikiai. Pagal programą penkis mėnesius vertėjai žodžiu bus mokomi Makao ir Briuselyje.

2012 m. gruodžio 4 d. Europos Komisijos būstinėje Briuselyje atidaryta Makao fotoparoda „Bridging Time“.

ES ir toliau puoselės santykius su YAR Makao, stiprins ekonominius ir prekybinius ryšius, geriau bendradarbiaus su įmonėmis ir pilietine visuomene, skatins judumą ir mainus su Makao žmonėmis. ES ir Makao mainai bei dialogas turėtų būti tęsiami ir 2013 m. Visų pirma ES tikisi aktyviau vykdyti veiklą, susijusią su kultūriniais mainais, akademinio bendradarbiavimu, bendradarbiavimu aplinkos ir teisinėje srityse, taip pat bendradarbiavimu, susijusiu su Makao ekonomikos įvairinimo tikslu.